

Düzeltilme /Correction
Araştırma Makalesi/Research Article
<i>Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi</i> , 2024, 6(1), 76-109
<i>Journal of Balkanistic Language and Literature</i> , 2024, 6(1), 76-109

**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΜΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ:
ΑΦΗΓΗΣΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΓΙΑΓΙΑ ΣΤΟ YOUTUBE ΚΑΙ
ΤΟ SPOTIFY**

Stavroula SOTIROPOULOU*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Η αφήγηση παραμυθιών στην Ελλάδα θεωρείται ως μια σταθερή και μακροαίωνα κοινωνικο – πολιτισμική πρακτική, παρόλες τις καινοτόμες αλλαγές που συνέβησαν κατά τον 20^ο αιώνα στον τομέα των Μέσων Τεχνολογίας. Η εξέλιξη από την Προνεωτερική, στη Νεωτερική και στη Μετανεωτερική Εποχή έχει επηρεάσει τις πρακτικές αυτής της κοινωνικό – πολιτισμικής πρακτικής και έχει προκαλέσει την προσαρμοστικότητά της στις ριζικές αλλαγές. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσουμε στην μετάβαση από την αφήγηση παραμυθιών από τους παππούδες δίπλα στο τζάκι, ειδικά στις αγροτικές κοινωνίες, στην αφήγηση μέσω του μεταπολεμικού Ελληνικού Εθνικού Ραδιοφώνου από τη θρυλική Θεία Λένα (Αντιγόνη Μεταξά) και τη Λιλιπούπολη. Έπειτα, θα συνεχίσουμε με την τηλεοπτική αφήγηση παραμυθιών, πρώτα με τη Θεία Λένα στις αρχές της δεκαετίας του 1970 και, λίγο αργότερα, με τον «Παραμυθά» Νίκο Πιλάβιο και, τελικά, θα οδηγηθούμε στην «Εποχή του Διαδικτύου», με την αφήγηση παραμυθιών στο YouTube και το Spotify. Ο στόχος μας είναι να

* Φιλολόγος, ΜΑ Πανεπιστημίου Κωνσταντινούπολης, Νεοελληνικές Σπουδές και ΕΚΠΑ, Λαϊκός Πολιτισμός & Λογοτεχνία – Γ. Α. Μέγας, Φοιτήτρια Τμήματος Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών ΕΚΠΑ. Yüksek Lisans Mezunu, İstanbul Üniversitesi, Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Atina Üniversitesi, Edebiyat ve Halk Bilimi – G. A. Megas, Türk Bilimleri ve Çağdaş Asya Bilimleri Lisans Programı Öğrencisi, e-posta: stavsot@phil.uoa.gr, sotiropouloulina@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1143-9401

OPEN ACCESS

© Copyright 2024 Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi

Cite As/Atıf: Sotiropoulou, S. (2024). Η εξέλιξη μίας κοινωνικής πρακτικής: αφήγηση παραμυθιών από τη γιαγιά στο youtube και το spotify. *Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6(1), 76-109.

Geliş Tarihi (Received): 01.12.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 26.12.2023

προβάλλουμε τις διαφορές και τα αδύναμα σημεία από την αρχετυπική μορφή αυτής της πρακτικής έως τις πρόσφατες μορφές της.

Λέξεις – Κλειδιά: Λαϊκή Λογοτεχνία (Παραμύθια), Ραδιόφωνο, Τηλεόραση, YouTube, Spotify.

BİR SOSYAL PRATIĞİN EVRİMİ: KAZ ANA ANLATISINDAN YOUTUBE VE SPOTIFY ANLATILARINA

ÖZ: Medya teknolojileri sektöründe 20. yüzyıl boyunca gerçekleşen yenilikçi/devrimci değişimlere rağmen masal anlatımı sabit, uzun ömürlü, sosyokültürel bir pratik olarak görülür. Modern öncesi dönemden modern ve postmodern döneme uzanan süreçte tanık olunan gelişmeler, bu sosyokültürel pratiğin de araçlarını etkileyip hızlı değişimlere uyum sağlamasına yol açmıştır. Daha açık ifade etmek gerekirse, bu çalışmada öncelikle kırsal bölgelerde şömine başında dede-nine gibi aile fertlerinin masal anlatımlarının, savaş sonrası Yunanistan Ulusal Radyosu'nda yayınlanan efsanevi Lena Teyze (Antigoni Metaksa) ile Lilipoupoli'nin anlatımlarına yerini bırakmasına odaklanılacaktır. Sonrasında ise ilk önce 1970'lerin başında Lena Teyze ile başlayan ve çok geçmeden "Paramythas (Masalcı)" olarak tanınan Nikos Pilavios ile devam eden televizyondaki masal anlatımları ve son olarak Youtube ve Spotify gibi platformlar aracılığıyla "İnternet Çağı"ni örnekleyen masal anlatımlarıyla inceleme sürdürülecektir. Bu çalışmanın amacı, masal anlatımının, arketipik biçiminden güncel biçimlerine katettiği yolculukta sergilediği kimi farklılaşmaları ve handikaplarını vurgulamaktır.

77

Anahtar Kelimeler: Halk Edebiyatı (Masallar), Radyo, Televizyon, YouTube, Spotify.

THE EVOLUTION OF A SOCIAL PRACTICE: FROM "MOTHER – GOOSE" NARRATION TO YOUTUBE AND SPOTIFY NARRATIONS

ABSTRACT: Fairytale narration in Greece is widely considered as a stable, long-lasting social – cultural practice, despite the revolutionary changes that happened during the 20th century in the field of Media Technology. The evolution from Premodern to Modern and Postmodern Era has only affected the means of this social-cultural practice and caused its adaptability to rapid changes. More specifically, we will focus on the transition from grandparents' fairytale narration next to the fireplace, especially in agricultural regions, to the narration through the post-war Greek National Radio with the legendary Aunt Lena (Antigoni Metaxa) and Lilipoupoli. Then we will continue with television fairytale narration, firstly with Aunt Lena in the beginning of the 1970's and a little later with the "Paramythas" Nikos Pilavios and finally to the "Internet Era", with the narration of fairytales on YouTube and Spotify. Our goal is to feature the differences and weak spots from the archetypal form of this practice to its recent forms.

Keywords: Folk Literature (Fairytales), Radio, Television, YouTube, Spotify.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τση γιαγιάς τα παραμύθια
(Χαϊνήδες, σίχιοι και σύνθεση Δ. Αποστολάκης)

Μια φορά, γιε μου, κι έναν καιρό, βασιλιάς καλός
όριζε τόπο μακρινό...

Θυμούμαι ως τώρα τη γιαγιά
τέτοιας λογής ν' αρχίζει
και σε καιρούς αλλοτινούς
ο νους τση ν' αρμενίζει.

Να μου μιλεί σιργουλευτά
για κείνα και για τ' άλλα
για μαγικά, για έρωτες,
για φονικά μεγάλα.

Για βασιλιάδες νιους καλούς
που κάστρα επατούσαν
τσι μάλιστα και τα θεριά
σκοτώναν κι ενικούσαν.

Κι όντεν ο ύπνος ο γλυκύς
δόξευγε το μυαλό μου
στον κόσμο των παραμυθιών
γύριζ' ο λογισμός μου.

Έσβησ' ο χρόνος ο κακός
μαζί με τη χαρά μου τσι
ιστορίες τση γιαγιάς
από τα όνειρά μου.

Κι έρχουντ' απ' τον παλιό καιρό

Εικόνα 1

Θε μου νά 'ταν αλήθεια
ώρες αεροφύσημα
κείνα τα παραμύθια.

Μην κλαις μικρή μου και πληγές
ανοίγεις μου στα στήθη
εμείς οι δυο θα κάνουμε
τον κόσμο παραμύθι.

Το παραμύθι της γιαγιάς (Νικ. Γύζης, 1880)

Εικόνα 2

Από το 1938 και εξής...

79

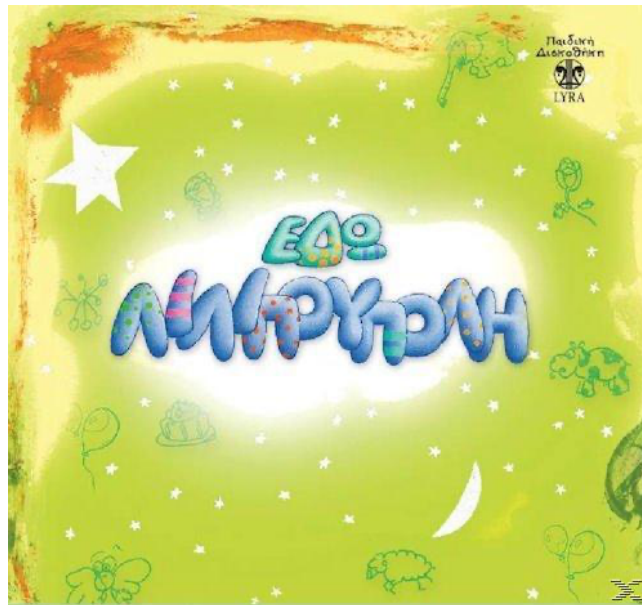
Εικόνα 3

Εικόνα 4

Εικόνα 5

Εικόνα 6

Εικόνα 7

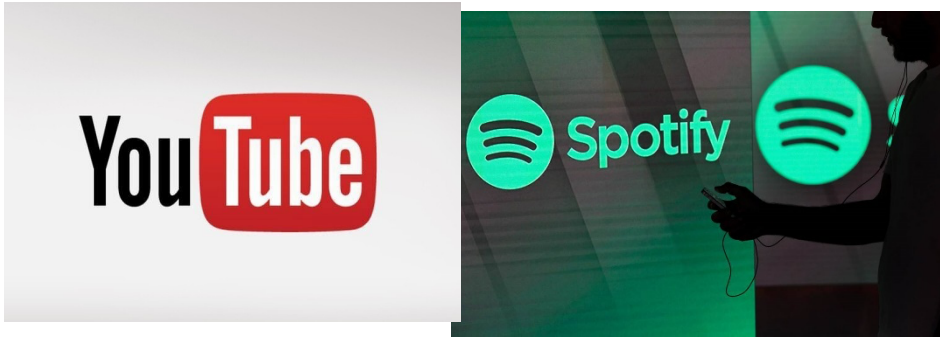
Εικόνα 8
Δεκαετία '60

Εικόνα 9
Δεκαετία '70

Εικόνα 10

Η παράθεση του τραγουδιού των Χαϊνήδων και των παραπάνω εικόνων – υπερσυνδέσμων στην αρχή αυτής της εργασίας αποσκοπεί στην εισαγωγή των αναγνωστών/τριών με έναν νοσταλγικό τρόπο στο θέμα υπό διαπραγμάτευση: πώς η κοινωνική-πολιτισμική πρακτική της αφήγησης παραμυθιών έδειξε θαυμαστή ανθεκτικότητα στο πέρασμα του χρόνου από την προνεωτερική στη νεωτερική και

τώρα πια στη μετανεωτερική εποχή και προσαρμόστηκε επιτυχώς στις τεχνολογικές εξελίξεις.

Πιο συγκεκριμένα, θα μελετηθεί το πέρασμα από την εποχή της αφήγησης παραμυθιών από τους παππούδες δίπλα στο τζάκι, κυρίως στις αγροτικές περιοχές, στην αφήγηση μέσω του ραδιοφώνου με τη θρυλική Θεία Λένα (Αντιγόνη Μεταξά) αλλά και τη Λιλιπούπολη. Έπειτα, στη μετάβαση στην τηλεόραση με τη Θεία Λένα αρχικά στις αρχές της δεκαετίας του '70 και μετά στα τέλη της με τον Παραμυθά Νίκο Πιλάβιο, και πλέον στην εποχή του Διαδικτύου με την αφήγηση παραμυθιών να περνά στη βιντεοπίλη You Tube και την πλατφόρμα Spotify. Στόχος της εργασίας είναι να αναδείξει την αφήγηση παραμυθιών στον ελληνικό χώρο ως σταθερή κοινωνική-πολιτισμική πρακτική με διάρκεια στον χρόνο παρά τις κοσμογονικές αλλαγές στα τεχνολογικά μέσα μαζικής ενημέρωσης και ψυχαγωγία

Θεωρητικό Πλαίσιο

Από τον Νικόλαο Πολίτη στα 1909 στο θεμελιώδες κείμενό του «Λαογραφία», δημοσιευμένο στο πρώτο τεύχος του ομώνυμου περιοδικού, το λαϊκό παραμύθι αναφέρεται ως μνημείο του Λόγου. (Πολίτης, 1909, σ. 10). Σήμερα ορίζεται ως έντεχνος προφορικός πεζός λόγος και αυθεντικό είδος της λαϊκής Λογοτεχνίας και περιγράφεται ως *«μία διήγηση δημιουργημένη με ποιητική φαντασία, παρμένη ιδιαίτερα από τον κόσμο του μαγικού, μια ιστορία του θαύματος που δεν εξαρτάται από τους όρους της πραγματικής ζωής, και την ακούμε με ευχαρίστηση μεγάλοι και μικροί, έστω και αν δεν τη θεωρούμε πιστευτή* (Bolte and Polivka, 1997, σ. 33). Σύμφωνα με τον Μερακλή *«Το παραμύθι είναι ανθρωπολογικό είδος»*, δηλαδή εμφανίζει μια καθολικότητα που υπερβαίνει τόσο τα εθνικά όρια όσο και τα όρια των ειδών. Ξεκινά από πρακτικές αφετηρίες και, στη συνέχεια, αφομοιώνει και ανάγκες, στις οποίες είναι ζωντανό και λειτουργικό (Μερακλής, 2011, σ. 319).

Ο Λουκάτος στο βιβλίο του «Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία» δίνει έναν ακόμη ορισμό για το παραμύθι, το οποίο *«είναι η λαϊκή διήγηση, που μοιάζει με μεγάλο περιπετειασκό μύθο ή έχει συντεθεί από περισσότερους πυρήνες (μοτίβα) ανθρωπο-μεταφυσικών μύθων, που είναι γνωστοί σε περισσότερους λαούς. Ό,τι είναι στη Λογοτεχνία το μυθιστόρημα, είναι στη Λαογραφία το παραμύθι. Το κείμενό του (δηλαδή ο ολοκληρωμένος «τύπος» του παραμυθιού) μπορεί κάποτε να κρατάει και ώρες και μέρες στην αφήγηση»* (Λουκάτος, 2015, σ. 140). Τα παραμύθια δεν

δηλώνουν τόπο και χρόνο· τα πρόσωπα είναι, επίσης, αόριστα και φανταστικά. Η λαϊκή του διατύπωση, σύμφωνα με τον Λουκάτο ακολουθεί πάντοτε κοινούς αφηγηματικούς κανόνες, οι οποίοι θεωρούνται από τους παραμυθολόγους «επικοί νόμοι» και διατυπώθηκαν από τον Δανό Axel Olrik. Οι τρεις κυριότεροι είναι η επανάληψη φανταστικών μοτίβων, τα τρία πρόσωπα ή έργα (με το τρίτο να είναι πάντοτε το σημαντικότερο) και, τέλος, η αποκορύφωση της πλοκής (Λουκάτος, 2015, σ. 141). Τέλος, ο Λουκάτος δίνει τέσσερις βασικές κατηγορίες παραμυθιών: τα μυθικά ή ξωτικά παραμύθια, τα διηγηματικά ή κοσμικά, τα θρησκευτικά ή συναξαριακά και τα ευτράπελα ή σατιρικά, καθώς προσθέτει και ορισμένα βασικά στοιχεία των νεοελληνικών παραμυθιών, όπως οι χαρούμενες εισαγωγές, η λιτότητα, η περιγραφή χώρου και περιβάλλοντος, που προσφέρει πολιτιστικά στοιχεία, η κοινωνική οικειότητα και η διδακτική διάθεση που συνδυάζεται με τη διάθεση του αστείου και του χωρατού (Λουκάτος, 2015, σσ. 144-145).

Τα «λαϊκά παραμύθια», σύμφωνα με τον Max Lüthi, για πολλούς αιώνες απευθύνονταν στους ενήλικες και δημιουργήθηκαν από τον ίδιο τον λαό, με σαφείς και εμφανείς επιρροές από τη γραπτή λογοτεχνία. Οι διάφοροι ερασιτέχνες αφηγητές άλλοτε τα τροποποίησαν και τα έφθειραν, άλλοτε τα αφηγήθηκαν με σωστό τρόπο, ολοκληρώνοντας και αναπτύσσοντάς τα. Επιπρόσθετα, και ο κύκλος των ακροατών παραμυθιών επέδρασε στο να διατηρηθούν και να διαμορφωθούν τα παραμύθια, καθώς οι αφηγητές πάντοτε λάμβαναν υπόψη τους τις επιθυμίες και την ανταπόκριση του κοινού στα όσα τους αφηγούνταν. Αναφέρεται εδώ ο όρος «προληπτική λογοκρισία της κοινότητας», την οποία ανέφεραν οι Γιάκομπσον και Μπογκατιριόφ. Παλιότερα με τους ενήλικες και σήμερα με τα παιδιά, οι αφηγητές (πρέπει να) λαμβάνουν πάντα υπόψη τους την προαναφερθείσα προληπτική λογοκρισία, αφού το λαϊκό παραμύθι ζει πάντοτε ανάμεσα στους πολλούς (Lüthi, 2018, σ. 13).

Κάποια από τα βασικά στοιχεία του λαϊκού παραμυθιού που μελετώνται από τον Max Lüthi στο βιβλίο του «Το λαϊκό παραμύθι ως ποίηση. Αισθητική και ανθρωπολογία» αφορούν το ύφος και τη σύνθεση (γραμμαμικότητα και απομόνωση, φορμουλαϊκά στοιχεία, δομή, τελειότητα και ατέλεια, σταθερότητα και δυναμική), τα τεχνικά μέσα και το παραγόμενο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα (επανάληψη και παραλλαγή, αντιθέσεις, δίπολα και άκρα, καλλιτεχνική οικονομία και καλλιτεχνική σπατάλη), τα μοτίβα και τα θέματα και τέλος τους χαρακτήρες (κύριους και

δευτερεύοντες (Lüthi, 2018, σσ. 10-11). Επομένως, καθίσταται σαφές ότι το λαϊκό παραμύθι είναι ένα πολύπλευρο, πολυδιάστατο και σύνθετο φαινόμενο που επιδέχεται αντίστοιχες μελέτες.

Η αφήγηση παραμυθιών ως κοινωνική και πολιτισμική πρακτική, αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας των ανθρώπων, μέσο μεταβίβασης της πολιτισμικής μνήμης και άρα συγκρότησης ταυτότητας, χάνεται στα βάθη της προϊστορίας. Ωστόσο, στην παρούσα εργασία μάς αφορούν οι διαδοχικές προσαρμογές της πρακτικής αυτής στα νέα τεχνολογικά συμφραζόμενα του 20^{ου} και του 21^{ου} αιώνα.

Σύμφωνα με τον H. Bausinger στην Εισαγωγή του πολύ σημαντικού για το επιστημολογικό πλαίσιο της επιστήμης της Λαογραφίας βιβλίου του «Ο Λαϊκός Πολιτισμός στον Κόσμο της Τεχνολογίας»: *«Η μετάβαση από τον προβιομηχανικό αγροτικό πληθυσμό στον λαϊκό πολιτισμό της τεχνολογικής περιόδου ελάχιστα εξετάστηκε από τη λαογραφία. Γενικά, ο λαϊκός πολιτισμός του περισσότερο ή λιγότερο πρόσφατου παρελθόντος δεν μελετήθηκε αυτός καθαυτός, αλλά εξετάστηκε κυρίως για επιβιώματα παλαιότερων ιστορικών περιόδων»* (Bausinger, 2009, σ. 7). Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, το κείμενο αυτό επιχειρεί να θέσει τα νέα όρια και να προσδιορίσει τη νέα κατεύθυνση των Λαογραφικών Σπουδών και της μελέτης του λαϊκού πολιτισμού μέσα στα νέα τεχνολογικά συμφραζόμενα, τα οποία έχουν αναδυθεί τις τελευταίες δεκαετίες. Ο ίδιος υποστηρίζει τη θέση ότι η τεχνολογία ουσιαστικά τοποθετεί στον πραγματικό εξωτερικό κόσμο όλα αυτά που πριν είχαν τη θέση τους στα όνειρα και τους μύθους. Μ' αυτό τον τρόπο τα τεχνολογικά φαινόμενα παρεισφρέουν με, ομολογουμένως, βίαιο τρόπο στις νοητικές δομές των ανθρώπων (Bausinger, 2009, σ. 29). Ωστόσο, στη συνέχεια, παρατηρεί μια πιο «απελευθερωμένη στάση» απέναντι στην τεχνολογία ενώ η φυσικότητα, που συνεχώς της προσδίδεται, εκφράζεται με το γεγονός ότι σε όλους τους τομείς του λαϊκού πολιτισμού έχουν εισχωρήσει τεχνολογικά μοτίβα και αντικείμενα με απόλυτα αυτονόητο τρόπο (Bausinger, 2009, σ. 40). Αυτή η φυσικότητα της τεχνολογίας, όμως, δεν βασίζεται στο γεγονός ότι οι άνθρωποι την εξουσιάζουν πλήρως αλλά στη συνήθεια και τη συνεχή χρήση της (Bausinger, 2009, σ. 48).

Στη σχέση Λαογραφίας και Τεχνολογίας έχει αναφερθεί και ο Μ. Μερακλής στο βιβλίο του «Λαογραφικά Ζητήματα», όπου παρουσιάζει την αντινομία της εποχής μας: την έκφραση άγχους, αφενός, σχετικά με την επικράτηση της

τεχνολογίας, χαρακτηριστικό στοιχείο των δύο τελευταίων αιώνων και αφετέρου την αδιαμφισβήτητη ύπαρξη της τεχνοκρατίας (Μερακλής, 2004, σ. 237). Και εκείνος, όπως και ο Bausinger, διαπιστώνει ότι «οι μάζες σήμερα είναι «διαποτισμένες με τεχνολογία» και έχουν αποδεχθεί τις αρχές της» (Μερακλής, 2004, σ. 238). Παραθέτει στο τέλος του σχετικού του άρθρου την άποψη κοινωνιολόγων, οι οποίοι αποφαίνονται ότι «η αναστροφή με τη σύγχρονη τεχνική μπορεί ν' αποτελέσει θεμελιώδες στοιχείο της καθημερινής ζωής (...), ώστε να προκύψουν νέες μορφές συμπεριφοράς, βασισμένες σε νέες συνήθειες και ήθη, μέσα σε ένα βιομηχανικό πολιτισμό» και κλείνει αναφερόμενος στην «τεχνική ευαισθησία» που επιδεικνύουν ορισμένοι άνθρωποι έναντι των μηχανών (Μερακλής, 2004, σ. 242).

Περνώντας στον χώρο του διαδικτύου, την ίδια «τεχνική ευαισθησία» θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι επιδεικνύουν και οι λαογράφοι, καθώς, όπως αναφέρει ο Γ. Κατσαδώρας στο κείμενό του «Η Επιστήμη της Λαογραφίας στη Σύγχρονη Τεχνολογική Εποχή», μελετούν τον παγκόσμιο ιστό ως κάτι δικό τους, χωρίς χωροχρονικά και λοιπά όρια ανάμεσα σε εκείνους και το αντικείμενο της μελέτης τους, θεωρώντας τους εαυτούς τους μέλη της υπό μελέτη ομάδας. Εκ των πραγμάτων, αναφέρει ο Κατσαδώρας, μια εξ' αποστάσεως παρατήρηση δεν θα μπορούσε να καταστεί εφικτή (Κατσαδώρας, 2013, σ. 105). Και το παραμύθι είναι ένα είδος που έχει υποστεί τη λεγόμενη διαδικασία της πολιτισμικής προσαρμογής, καθώς από τη φάση της προφορικής αφήγησης δίπλα στο τζάκι περάσαμε πλέον στην κυκλοφορία σύγχρονων παραμυθιών στα μέσα ενημέρωσης και τον κινηματογράφο (Κατσαδώρας, 2013, σσ. 106-107). Αυτό που ουσιαστικά αποτελεί το στοιχείο διαφοροποίησης είναι το μέσο μετάδοσης, που πλέον είναι το διαδίκτυο, αλλά και ο αποδέκτης: πλέον δεν απευθύνεται ο αφηγητής, εν προκειμένω, σε μία ομάδα, αλλά σε έναν ολόκληρο κόσμο, τους χρήστες του παγκοσμίου ιστού. Επομένως, γίνεται σαφές ότι πλέον έχει συντελεστεί μία μετάθεση από ένα εθνικό ή φυλετικό ή ηλικιακό επίπεδο σε ένα διεθνικό (Κατσαδώρας, 2013, σ. 108).

Βάσει όλων όσων προαναφέρθηκαν, γίνεται κατανοητό το πέρασμα της λαογραφίας, και ειδικότερα του είδους του παραμυθιού, από την παραδοσιακή μορφή του στον ψηφιακό κόσμο. Κρίνεται σκόπιμο αλλά και αναγκαίο να ερευνηθεί περισσότερο από τους λαογράφους αυτό το είδος αυτό μέσα στα νέα συμφραζόμενά του, καθότι υπάρχει τεράστιο πεδίο έρευνας.

Έρευνα

Η έρευνα της παρούσας εργασίας επικεντρώνεται στην αφήγηση παιδικών παραμυθιών από τη δεκαετία του 1930 έως και σήμερα. Ξεκινώντας από τις αφηγήσεις παραμυθιών της θείας Λένας (Αντιγόνη Μεταξά) θα επιχειρηθεί να διερευνηθεί η διαδοχική προσαρμογή της αφήγησης παραμυθιών στα νέα κάθε φορά τεχνολογικά συμφραζόμενα και η ανταπόκριση του παιδικού, και όχι μόνο, κοινού, στις διαμεσολαβημένες από την τεχνολογία μορφές αφήγησης.

Ραδιοφωνικές αφηγήσεις παραμυθιών (Θεία Λένα και Λιλιπούπολη)

Η Αντιγόνη Μεταξά υπήρξε συνεργάτις του Ραδιοφωνικού Σταθμού Αθηνών από το 1933 και διευθύντρια της «Ωρας του Παιδιού». Στο αφιέρωμα που υπάρχει στο αρχείο της ΕΡΤ αναφέρεται ότι η Αντιγόνη Μεταξά «...κατάλαβε ότι εκείνο που διμούν τα παιδιά δεν είναι να ακούν ένα παραμύθι ή μια ιστορία από μια απρόσωπη φωνή, αυτό που τους χρειάζεται είναι η δημιουργία μιας άμεσης σχέσης, μια ψευδαίσθηση ότι έξω από το στενό, οικογενειακό τους περιβάλλον, υπάρχει και κάποιος άλλος μεγάλος φίλος τους, που αποτελείται, βέβαια, σε όλα τα παιδιά μαζί, αλλά και ξεχωριστά στο καθένα και που ενδιαφέρεται ιδιαίτερα γι' αυτά. Έτσι, αντί να μείνει μια απρόσωπη παραγωγός προγραμμάτων, η Αντιγόνη Μεταξά έγινε η θεία Λένα...».

87

Επί σχεδόν 40 χρόνια από το 1933 έως το 1971, με περισσότερες από 4.500 ζωντανές εκπομπές κρατούσε παρέα στους μικρούς της φίλους. Η «Ωρα του Παιδιού» στο ΕΙΡ (Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας) αποτέλεσε την πρώτη παιδική ραδιοφωνική εκπομπή, διήρκεσε από το 1933 έως και το 1966. Το 1933 συστάθηκε και το «Θέατρο του Παιδιού», ο πρώτος παιδικός θίασος στην Ελλάδα. Το 1953 συνέγραψε την πεντάτομη εγκυκλοπαίδεια με τίτλο «Το θέατρο του Παιδιού». Στις εκπομπές της παρουσιάζονταν τα έπη του Ομήρου, εκτελεσμένα από ηθοποιούς του Εθνικού Θεάτρου, η Αργοναυτική Εκστρατεία, βιογραφίες Ελλήνων ηρώων. Επίσης, παραδίδονταν ραδιοφωνικά μαθήματα ζωγραφικής και μουσικής, διοργάνωνε τον πανελλήνιο διαγωνισμό παραμυθιού, τις εκδρομές με τη θεία Λένα και την εκπομπή «Ελάτε να ταξιδέψουμε!» με κύριο θέμα της την παρουσίαση και τη γνωριμία των παιδιών με τα διάφορα μέρη της χώρας. Δημιούργησε εκπομπές με συνεχείς και κλασικούς ήρωες, όπως η Ρηνούλα, η Ζαχαρούλα κ.ά., που στη συνέχεια απαθανάτιστηκαν σε βιβλία, και πραγματοποιούσε επισκέψεις σε πολλά σχολεία ανά την Ελλάδα. Από το 1963 έως το 1971 οι νεότερες γενιές άκουγαν κάθε

πρωί στις 09.15 την εκπομπή «Καλημέρα παιδάκια» στο ραδιόφωνο της YENEΔ. Σημαντικός ήταν και ο φιλανθρωπικός της αγώνας, καθώς μέσω των εκπομπών της συχνά έκανε έκκληση για προσφορά ρούχων και βιβλίων σε άπορα ή ορφανά παιδιά. Το 1965 βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών για το σύνολο του παιδαγωγικού της έργου.¹ Μερικές από τις ιστορίες της εκδόθηκαν το 2016 σε βιβλίο με τον τίτλο «Η ώρα του παιδιού» από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος.

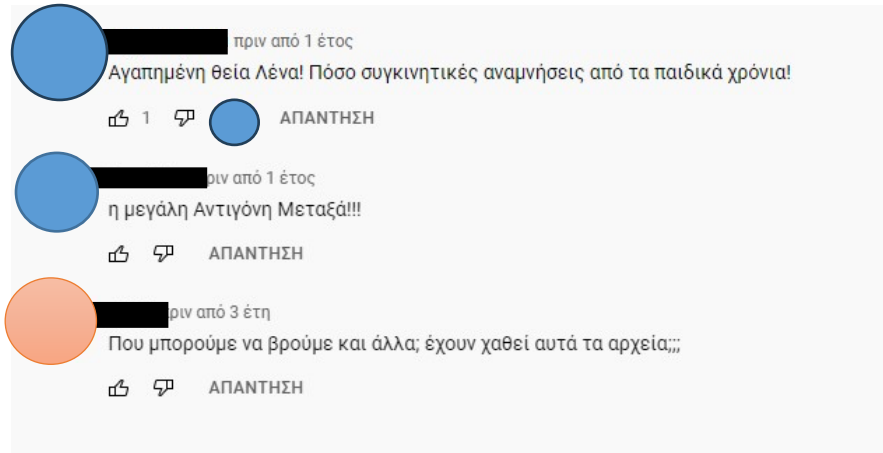
Η ραδιοφωνική αφήγηση του παραμυθιού περιελάμβανε τρία μέρη: τραγούδι εισαγωγής («Καλησπέρα σας παιδιά μου, είναι η θεία Λένα 'δω, να σας πει ένα παραμύθι όμορφο και χαρωπό»), την κυρίως αφήγηση του παραμυθιού, που ενίοτε περιελάμβανε ένα ή περισσότερα τραγούδια σχετικά με το παραμύθι, και το τραγούδι τέλους («Το μικρό παραμυθάκι ετελείωσε παιδιά και η καλή σας θεία Λένα στέλνει σ' όλους φιλιά»). Στο ρεπερτόριο των παραμυθιών περιλαμβάνονταν πολλά γνωστά, αλλά και άγνωστα στα παιδιά παραμύθια. Ενδεικτικά αναφέρονται: [Η Κοκκινσκορφίτσα, ο Παπουτσωμένος Γάτος, Το Λιοντάρι και το Ποντίκι, Ο Φασουλής και ο Περικλής, Το Άτακτο Κατσικάκι](#) και άλλα. Τις περισσότερες φορές υπήρχε «δραματοποίηση» των παραμυθιών, δηλαδή η αφηγήτρια ήταν η θεία Λένα και για κάθε διαφορετικό ήρωα υπήρχε και ένας ηθοποιός που τον υποδύοταν. Όπως είναι φυσικό, υπήρχαν και ηχητικές υποκρούσεις, συνήθως πιάνου, που προσέδιδαν περισσότερη ζωντάνια στην αφήγηση.

Είναι χαρακτηριστική η νοσταλγία που προκύπτει από τα σχόλια των χρηστών κάτω από τα ανηρημένα σύντομα βίντεο ακουστικού υλικού της θείας Λένας. Οι χρήστες, όπως φαίνεται, ανήκαν στα παιδιά που αποτελούσαν ακροατές της και τη θυμούνται με αγάπη. Χαρακτηριστικό είναι ότι, σε όσα βίντεο είχαν ενεργοποιημένα τα σχόλια, δεν βρέθηκε ούτε ένα αρνητικό σχόλιο για το έργο της Αντιγόνης Μεταξά. Το μόνο που εντοπίστηκε ήταν η απορία που εξέφραζαν πολλοί χρήστες σχετικά με το πού μπορούν να βρουν περισσότερο υλικό της και γιατί δεν υπάρχουν στο αρχείο της ΕΡΤ. Ενδεικτικά παρατίθενται:

¹ Οι πληροφορίες σχετικά με τη δράση της Αντιγόνης Μεταξά αντλήθηκαν από το αφιέρωμα της ΕΡΤ, που βρίσκεται ανηρημένο στο αρχείο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.ert.gr/ert-arxeio/antigoni-metaxa-16-oktovriou-1971/?fbclid=IwAR11vNusP7DeGRc2yJb5kFZCSJqcy3nHedL-77D6IZF7FS-76EfrAQMLM-U>

Εικόνα 11

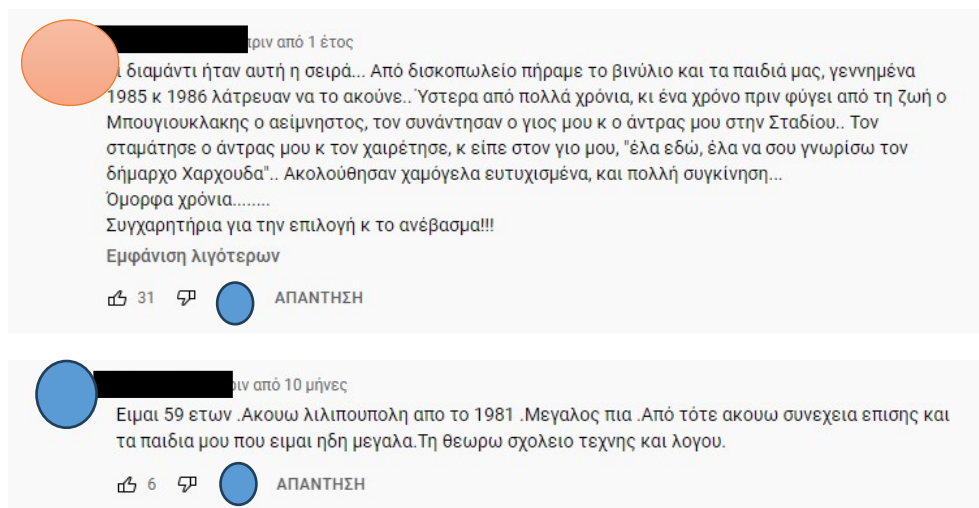
Από το 1976 έως το 1980 από το Τρίτο Πρόγραμμα της ΕΡΤ μεταδιδόταν η εκπομπή «[Εδώ Λιλιπούπολη](#)», η οποία ήταν υπό τη διεύθυνση του Μάνου Χατζηδάκι. Η εκπομπή αναμφίβολα θεωρείται «θρυλική», τόσο για την ποιότητά της, όσο και για την επίδραση που είχε. Δυστυχώς, στο διαδίκτυο είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν αποσπάσματα των εκπομπών της, κυρίως βρίσκει κανείς τα τραγούδια της. Συμμετείχαν τραγουδιστές, μεταξύ των οποίων η Λένα Πλάτωνος, ο Αντώνης Κοντογεωργίου, η Σαββίνα Γιαννάτου, η Μαριέλλη Σφακιανάκη και ο Σπύρος Σακκάς και πολλοί ηθοποιοί, ανάμεσά τους ο Λευτέρης Βογιατζής, η Μίρκα Παπακωνσταντίνου, ο Σταμάτης Φασουλής και άλλοι.

Όπως προαναφέρθηκε, ελάχιστα δείγματα της αφήγησης παραμυθιών υπάρχουν στο διαδίκτυο. Ο χρήστης του YouTube «Varing Teddy» διαθέτει στο κανάλι του ένα τραγούδι αρχής του παραμυθιού. Το παραμύθι ξεκινά με την εξής πρόταση: «*Σας συνδέουμε τώρα με τον ραδιοφωνικό σταθμό της Λιλιπούπολης*», ακολουθεί ένα ακόμη τραγούδι και στη συνέχεια ακούγεται μια φωνή να αναφωνεί «*Εδώ Λιλιπούπολη*», συνεχίζεται η μουσική, και η ίδια φωνή λέει: «*Εδώ Λιλιπούπολη, εδώ Λιλιπούπολη, σας μιλά ο δημοσιογράφος Μπρίνης. Γειά σας, παιδιά!*» και ευθύς αμέσως ξεκινά εν είδει δημοσιογραφικού λόγου την αφήγηση του εκάστοτε παραμυθιού. Τον κάθε παραμυθιακό χαρακτήρα υποδύεται και ένας διαφορετικός ηθοποιός, ενώ συχνά παρεμβάλλονται και τραγούδια. Στο τέλος της κάθε ιστορίας ακούγεται πάλι το τραγούδι της αρχής, η φωνή που αναφωνεί «*Εδώ Λιλιπούπολη*» και αναφέρονται οι συγγραφείς των κειμένων, Μαρίνα Κριεζή και Ελένη Βλάχου, καθώς και οι ηθοποιοί που συμμετείχαν και όλοι οι υπόλοιποι

συντελεστές (μουσικός συνθέτης, τραγουδιστές, σκηνοθέτης, επιμελητής εκπομπής, τεχνικός επιμελητής).

Το ενδιαφέρον στα σχόλια των χρηστών, που παραμένουν θετικά και νοσταλγικά, είναι οι πολλαπλές αναφορές – αιχμές στην ΕΡΤ ότι διέγραψε το ακουστικό υλικό της εκπομπής λόγω του *προπαγανδιστικού* χαρακτήρα της. Σύμφωνα με πληροφορίες ενός χρήστη έχουν διασωθεί μόνο 74 εκπομπές, ευρέως, ωστόσο, εντοπίζονται τα τραγούδια που γράφτηκαν και χρησιμοποιήθηκαν στην εν λόγω εκπομπή. Συγκεκριμένα ένας χρήστης αναφέρει ότι για τα παιδιά τα παραμύθια αυτά ήταν ένα ευχάριστο άκουσμα, ενώ για τους μεγαλύτερους μια κοινωνική σάτιρα. Επομένως, ίσως θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι, μέσω της εν λόγω εκπομπής, επιχειρούνταν μια ανατροπή ή έκφραση δυσαρέσκειας έναντι των κοινωνικών ρόλων με τη χρήση (πολιτικής) σάτιρας. Είναι γνωστό, άλλωστε, ότι οι αφηγητές στις περισσότερες περιπτώσεις δεν διατυπώνουν ευθέως τη γνώμη τους, αλλά την εντάσσουν μέσα σε καθολικά αποδεκτές ιστορίες, με συχνότερο παράδειγμα τα παραμύθια.

Εικόνα 12

 πριν από 5 έτη
Υπήρχαν συνολικά 400 επεισόδια ,αλλά είχε δοθεί εντολή να καταστραφούν Αλλά χάρις το Μάνο Χατζηδάκη σώθηκε ορισμένος αριθμός επεισοδίων .Γιατί κάποιοι ,είχαν ενοχληθεί
👍 31 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

 από 1 έτος
Α ρε παπαγαλε ποσο γέλιο έριξα με εσενα!!! 💜💜💜
👍 7 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

 πριν από 6 έτη
Αθάνατο, τι συγκίνηση!!!!!!!!!!!!!!
👍 15 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

 πριν από 10 μήνες
 Είμαι του 97 και μεγάλωσα με λιλιπούλη. Τώρα που προσέχω παιδιά, τους βάζω να ακούν, όπως άκουγα κι εγώ.
👍 23 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

 πριν από 6 μήνες
Εδώ Λιλιπούποληρη 🤪 Μακάρι να είχα γεννηθεί τότε να τα άκουγα συνεχώς. Ευτυχώς είχα πάει σε μια παράσταση με θέμα τη Λιλιπούπολη κι από τότε είχα ξετρελαθεί. Ειδικά ο παπαγάλος πάρα πολύ αστείος 🤪🤪
👍 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

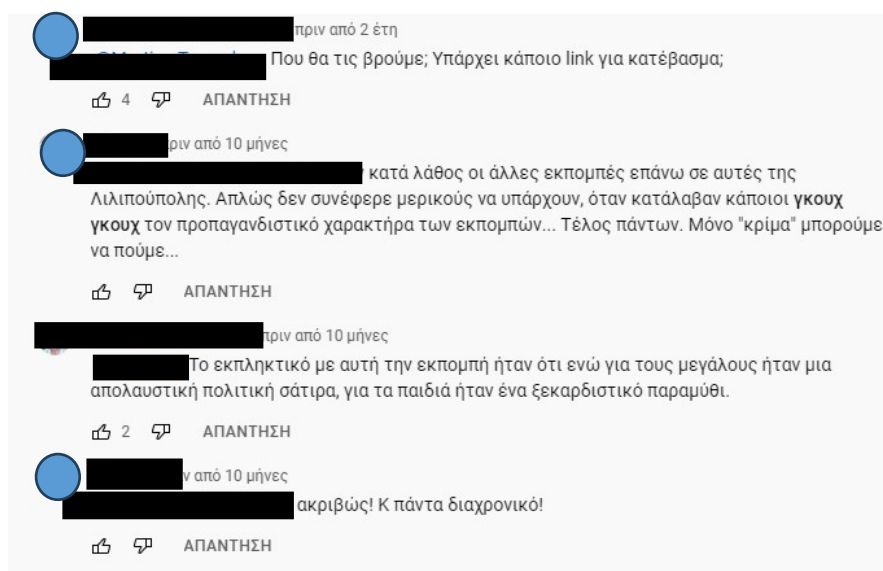
 από 7 έτη
Πώς χωρούν όλες οι εκπομπές τεσσάρων χρόνων σε 3 1/2 ώρες; Μάλλον πρόκειται για επιλεγμένες εκπομπές. Πριν από πολλά χρόνια μάθαμε από τον Λάμπρο Τσάγκα, στο θέατρο Κνωσσός, ότι στην ΕΡΤ κατά λάθος έγραψαν άλλα πάνω στις μαγνητοταινίες της Λιλιπούπολης κι έτσι χάθηκε πολύ αρχαιακό υλικό.
👍 20 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

▲ Απόκρυψη 7 απαντήσεων

 από 7 έτη
Εχεις δίκιο, εννω αυτες που σωθηκαν τοτε!! Κι εγω αυτο διαβασα οταν τις βρηκα! Σε ευχαριστω παντως για τις πληροφοριες!
👍 13 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

 πριν από 7 έτη
Πάντως είναι πολύ καλή η δουλειά σου. Ο ήχος είναι τέλειος. Εγώ έχω μερικές εκπομπές ηχογραφημένες σε κασέτες με το ραδιοκαστόφωνό μου, από την ραδιοφωνική μετάδοση εκείνης της εποχής. Πέρυσι τις ψηφιοποίησα σε αρχεία mp3 και τώρα έχω ανεβάσει στο youtube δύο απ' αυτές. Τον "πρίγκιπα στο φεγγαρονήσι" και την "ασφαλιστική εταιρεία". Θα ...
Διαβάστε περισσότερα
👍 31 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

 πριν από 5 έτη
Μονο 74 εκπομπές διασώθηκαν δυστυχώς ...
👍 9 🗨️ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

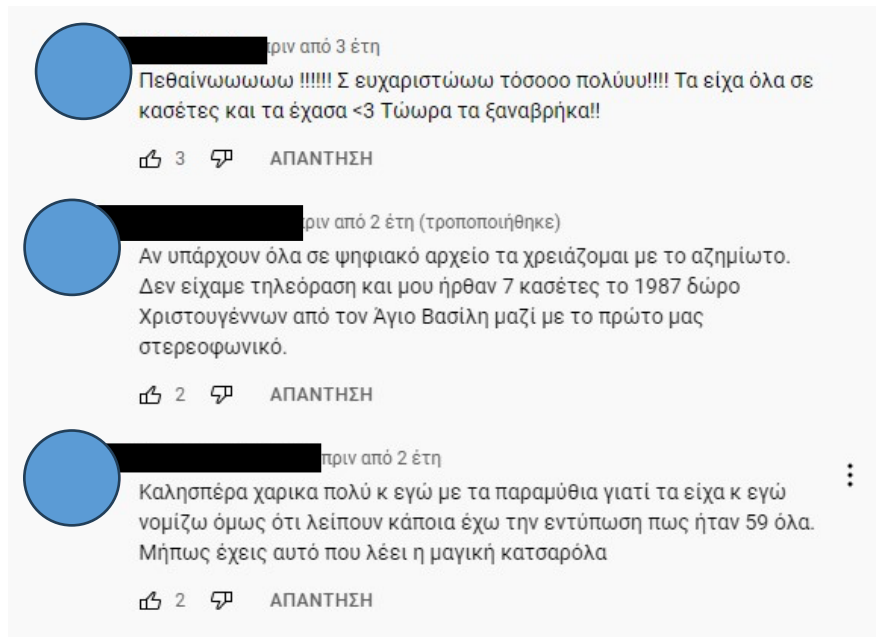
Τηλεοπτικές αφηγήσεις παραμυθιών (Ο παραμυθός)

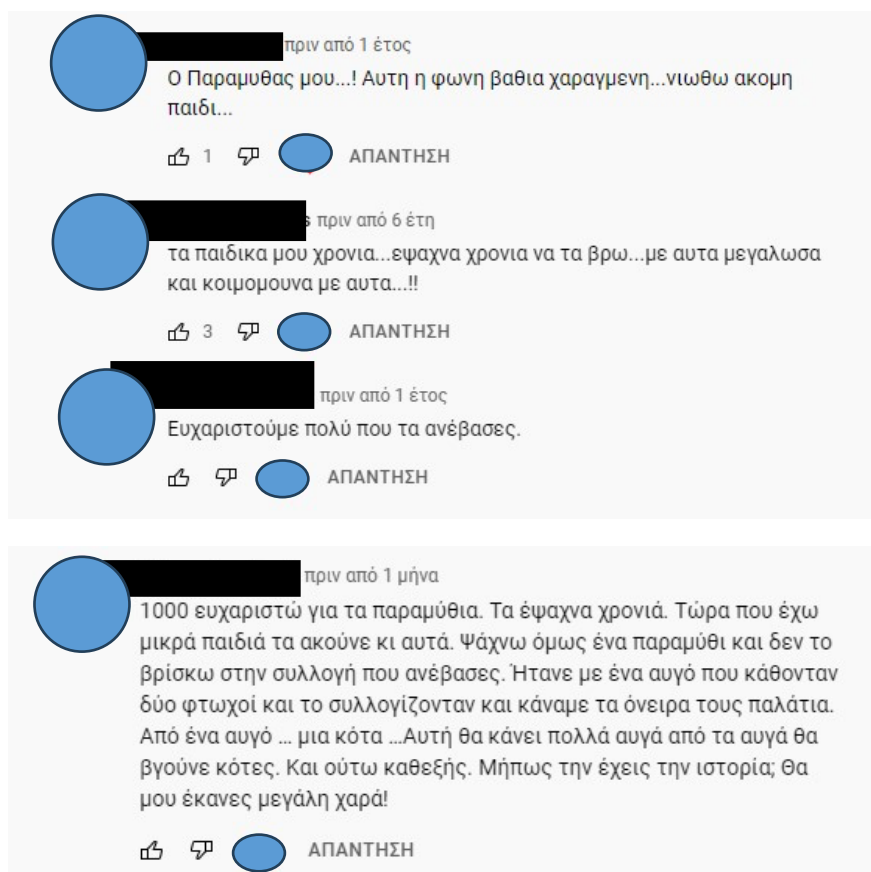
Από το ραδιόφωνο γρήγορα τα παραμύθια πέρασαν στην τηλεόραση. Έτσι, από το 1978 έως το 1987 παραμύθια αφηγείται πλέον [Ο Παραμυθός](#), ένας παππούς ο οποίος ήξερε να λέει ιστορίες που δεν ήταν άλλες από τις περιπέτειες που ζούσε ο ίδιος κάθε φορά που φορούσε ένα μαγικό γιλέκο. Το μαγικό γιλέκο, φυσικά, του έδινε τη δυνατότητα να πετάει, να μιλά με ζώα, να μεταμορφώνεται και άλλα. Τον Παραμυθό υποδυόταν ο ηθοποιός Νίκος Πιλάβιος. Το 2012 από την ψηφιακή ΕΡΤ γυρίστηκαν ακόμη 26 νέα επεισόδια της σειράς, τα οποία υπάρχουν ανηρτημένα στο YouTube.

Μελετώντας ορισμένα από τα παραμύθια των ετών 1978 έως 1987 παρατηρήθηκε ότι η τυπική δομή της αφήγησης του Παραμυθού περιελάμβανε την εκφώνηση του τίτλου του παραμυθιού και την κυρίως αφήγηση του παραμυθιού με μουσική υπόκρουση. Εδώ δεν υπάρχουν άλλοι ηθοποιοί, ο Πιλάβιος αναλαμβάνει να υποδυθεί όλους τους ρόλους αλλάζοντας τη φωνή του κατά περίπτωση. Υπάρχει, επίσης, και μία μουσική τέλους, χωρίς στίχους.

Τα σχόλια των χρηστών και στην προκείμενη περίπτωση είναι αποκλειστικά θετικά και νοσταλγικά. Όπως και στα αντίστοιχα σχόλια των παραμυθιών της θείας Λένας, οι χρήστες συχνά αναφέρουν ότι έψαχναν για χρόνια να εντοπίσουν το υλικό. Ενδεικτικά παρατίθενται:

Εικόνα 13

Διαδικτυακή αφήγηση παραμυθιών (YouTube, Spotify)

Περνώντας στον ψηφιακό, πλέον, κόσμο, η βιντεοπύλη YouTube έχει συμπεριλάβει άπειρες αφηγήσεις παραμυθιών. Έτσι, με μια απλή πληκτρολόγηση της λέξης «παραμύθια» στη μηχανή αναζήτησής του, τα αποτελέσματα είναι χιλιάδες. Μπορεί κανείς να βρει βίντεο από ηχογραφημένες εκπομπές των παραμυθιών της θείας Λένας έως τα πιο καινούρια ψηφιακά σχεδιασμένα animation. Χαρακτηριστικοί είναι οι λογαριασμοί χρηστών με τα ονόματα «[Greek Fairytales](#)» (απαριθμεί πάνω από 440 βίντεο με παιδικά παραμύθια), «[Η Παιδική Γωνιά](#)» (με επίσης πάνω από 300 βίντεο με παλιότερες –όπως η Θεία Λένα (8 βίντεο με παραμύθια και τραγούδια), ο Παραμυθάς (περίπου 70 βίντεο από τα παλιά και νέα επεισόδια)- ή πιο σύγχρονες αφηγήσεις παραμυθιών, καθώς και βίντεο για την

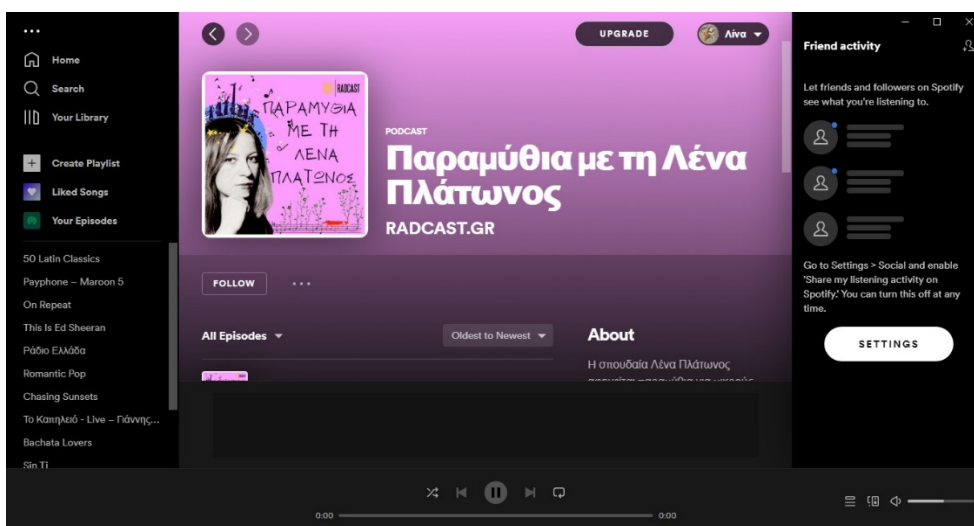
εκμάθηση των γραμμάτων της αλφαβήτου και άλλα), [«Και πάλι παιδί»](#) (περίπου 300 βίντεο και μεγάλη ποικιλία υλικού για παιδιά, από το Εδώ Λιλιπούπολη (10 βίντεο) και τη Φρουτοπία (46 βίντεο) έως τα Στρουμφάκια (15 βίντεο), τον Λούκυ Λουκ (52 βίντεο) και τον Ποπάι (10 βίντεο). Όπως γίνεται κατανοητό, πλέον τα παιδιά ή οι γονείς μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα στην πληθώρα υλικού που βρίσκεται ανηρτημένο στην πλατφόρμα, αναλόγως των ενδιαφερόντων, των προτιμήσεων και της ηλικίας του κάθε παιδιού.

Από το YouTube, μια πλατφόρμα κυρίως οπτικοακουστικού υλικού (βίντεο), το πέρασμα γίνεται στην πλατφόρμα Spotify, μια πλατφόρμα αναπαραγωγής μουσικής, που ξεκίνησε τη λειτουργία της το 2008. Η πλατφόρμα αυτή έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί είτε δωρεάν (Spotify Free) είτε καταβάλλοντας ο συνδρομητής μια μηνιαία αμοιβή (Spotify Premium). Η υπηρεσία αυτή τον τελευταίο καιρό προσφέρει και τη δυνατότητα δημιουργίας podcast (ψηφιακή εκπομπή, την οποία ο κάθε χρήστης μπορεί να ακούσει όποτε ο ίδιος το επιθυμεί). Έτσι, πολλές αφηγήσεις παραμυθιών έχουν μεταφερθεί πλέον στην εν λόγω πλατφόρμα.

Η 70χρονη, πλέον, Λένα Πλάτωνος της εκπομπής «Εδώ Λιλιπούπολη» έχει και εκείνη το δικό της podcast με τίτλο [«Παραμύθια με τη Λένα Πλάτωνος»](#), στο οποίο αφηγείται παραμύθια και απαριθμεί ήδη 4 επεισόδια. Στην περιγραφή του podcast αναφέρονται τα εξής: *«Η σπουδαία Λένα Πλάτωνος αφηγείται παραμύθια για μικρούς και μεγάλους με τη συνδρομή ηθοποιών και καλλιτεχνών σε επιμέλεια Αντώνη Μποσκοίτη γιατί τα παραμύθια είναι κλειδιά στην αλήθεια. Ένα podcast της RADCAST.GR».*

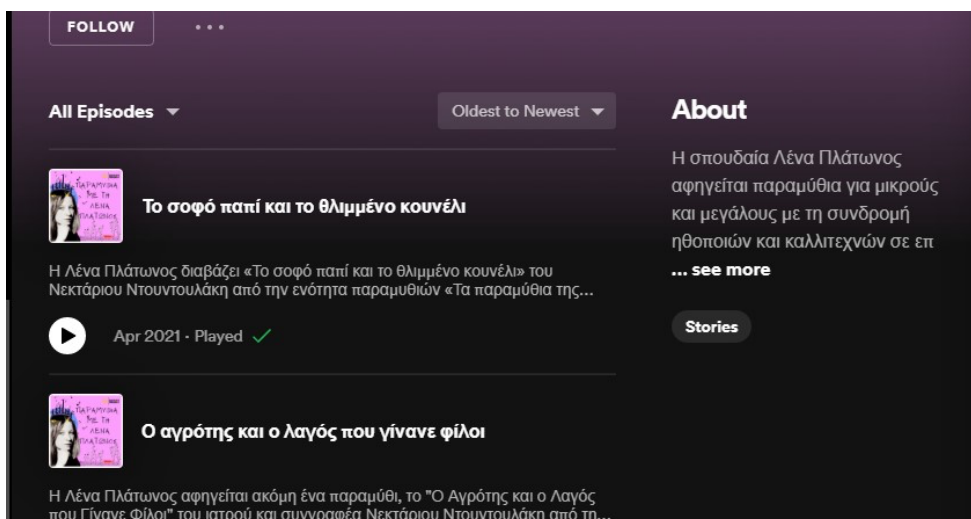
Στο ξεκίνημα του podcast ακούγεται μια φωνή να λέει: «RADCAST.GR πάτα play» και στη συνέχεια ξεκινά ένα τραγούδι. Η δομή της κυρίως αφήγησης δεν έχει αλλάξει ιδιαίτερα: αφηγήτρια είναι η Λένα Πλάτωνος, συμμετέχουν ηθοποιοί που υποδύονται τους επιμέρους ρόλους του παραμυθιού, ενώ παραμένει και η ηχητική υπόκρουση μελωδιών. Στο τέλος, μετά το τέλος του παραμυθιού ακούγεται η ίδια με την αρχή φωνή να λέει «Ακούσατε ένα podcast της RADCAST.GR. Ακολουθήστε μας σε όλες τις πλατφόρμες podcast και στο RADCAST.GR.»

Εικόνα 14

97

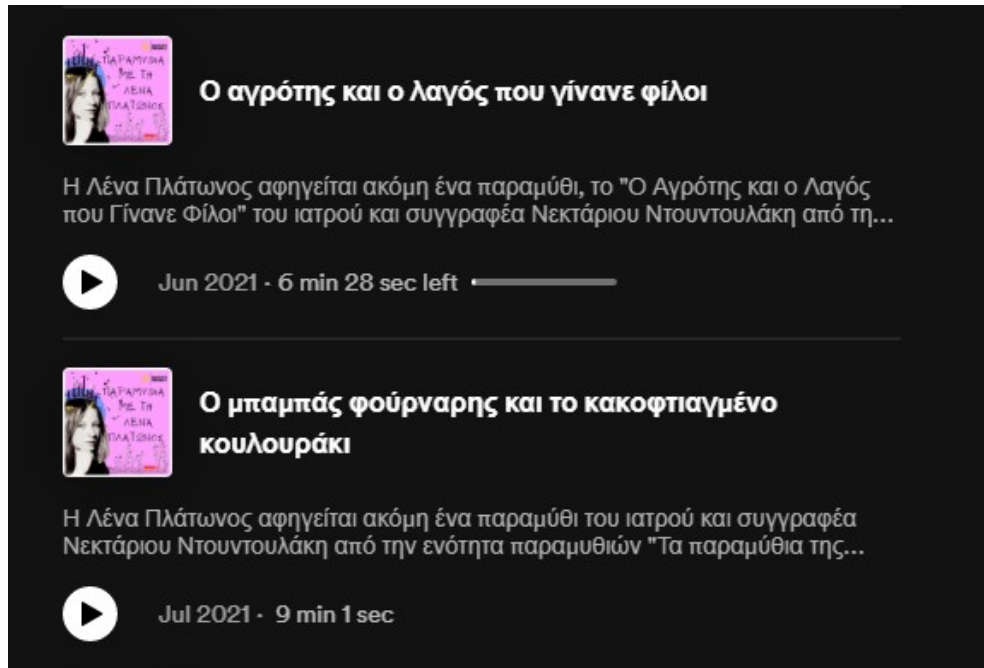
Εικόνα 15

Κάτω από τα podcasts υπάρχει μετά την σύντομη περιγραφή, η ημερομηνία ανάρτησής του, ένα πράσινο ✓ στην περίπτωση που το έχουμε ήδη ακούσει, ενώ, αν δεν το έχουμε ακούσει υπάρχει η ακριβής διάρκειά του σε ώρες, λεπτά και

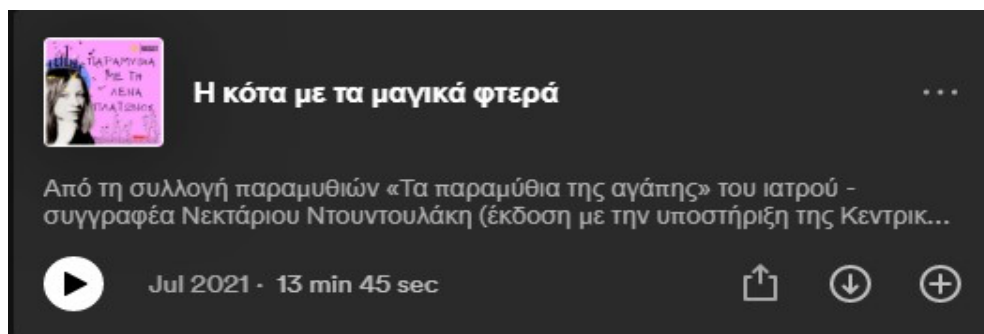
δευτερόλεπτα. Επίσης, αν έχουμε ακούσει ένα μέρος του, αλλά όχι ολόκληρο, το ραβδόγραμμα δείχνει μέχρι ποιο σημείο έχουμε ακούσει και πόση ώρα απομένει για την ολοκλήρωσή του.

Εικόνα 16

The screenshot shows a dark-themed podcast player interface. At the top, there is a play button icon and the text "Jun 2021 - 6 min 28 sec left" with a progress bar. Below this, there are two episode cards. Each card features a small album art image on the left and text on the right. The first card has the title "Ο αγρότης και ο λαγός που γίνανε φίλοι" and a description: "Η Λένα Πλάτωνος αφηγείται ακόμη ένα παραμύθι, το 'Ο Αγρότης και ο Λαγός που Γίνανε Φίλοι' του ιατρού και συγγραφέα Νεκτάριου Ντουντουλάκη από τη...". The second card has the title "Ο μπαμπάς φούρναρης και το κακοφτιαγμένο κουλουράκι" and a description: "Η Λένα Πλάτωνος αφηγείται ακόμη ένα παραμύθι του ιατρού και συγγραφέα Νεκτάριου Ντουντουλάκη από την ενότητα παραμυθιών 'Τα παραμύθια της...'. Below the second card, there is a play button icon and the text "Jul 2021 - 9 min 1 sec".

Εικόνα 17

The screenshot shows a dark-themed podcast player interface. At the top, there is a play button icon and the text "Jul 2021 - 13 min 45 sec". To the right of the play button are three icons: an upload icon, a download icon, and a share icon. Below this, there is an episode card. The card features a small album art image on the left and text on the right. The title is "Η κότα με τα μαγικά φτερά" and the description is "Από τη συλλογή παραμυθιών «Τα παραμύθια της αγάπης» του ιατρού - συγγραφέα Νεκτάριου Ντουντουλάκη (έκδοση με την υποστήριξη της Κεντρικ...".

Κάτω δεξιά από το εκάστοτε βίντεο, με το σύρσιμο του ποντικιού, εμφανίζονται τα ακόλουθα τρία κουμπιά:

= Share (διαμοιρασμός σε άλλες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, όπως Facebook, Instagram, Twitter).

= Download («κατέβασμα» στην ψηφιακή μας βιβλιοθήκη).

= Save to your Library (αποθήκευση στην ψηφιακή βιβλιοθήκη podcast του κάθε χρήστη της πλατφόρμας).

Ένα ακόμη podcast στο οποίο θα γίνει αναφορά έχει την ονομασία «[Τα Παραμύθια της CRETASTROM](#)». Στην περιγραφή αναγράφονται τα εξής: «*Τα παραμύθια της CretaStrom με τον Τούλη τον Στρωματούλη και τη Ρένια τη Μαξιλαρένια! Μια σειρά "παραμυθιών" με σκοπό τα παιδιά σας, να ζήσουν μια "καλύτερη" εμπειρία ύπνου! Ο Τούλης και η Ρένια θα μας βοηθήσουν στο ταξίδι αυτό*». Το podcast αποτελείται από 13 επεισόδια.

Εικόνα 18

Στην αρχή μια ανδρική φωνή παρουσιάζει το podcast αναφέροντας τα εξής: «Τα παραμύθια της CretaStrom με τον Τούλη τον Στρωματούλη και τη Ρένια τη Μαξιλαρένια!». Στη συνέχεια, μια γυναικεία φωνή λέει: «Ρένια μου, Τούλη μου, πλύνουμε τα δόντια μας; Έτοιμοι για παραμύθι!» με τους αντίστοιχους ήρωες να αναφωνούν: «Ναι! Παραμύθι!» και στη συνέχεια να αναφέρεται ο τίτλος του

παραμυθιού και να ξεκινά η κυρίως αφήγηση. Στην παρούσα περίπτωση, υπάρχει μόνο μια αφηγήτρια και καθόλου ηθοποιοί. Υπάρχουν ηχητικές υποκρούσεις ζώων, σε περίπτωση που αναφέρονται μέσα στο παραμύθι και μερικές μελωδίες. Στο τέλος οι δυο ήρωες, ο Τούλης και η Ρένια, καληνυχτίζουν τα παιδιά.

Συμπεράσματα

Μέσα από την παρουσίαση της έρευνας καταδείχθηκε το πέρασμα του παραμυθιού από την εποχή του ραδιοφώνου στον ψηφιακό κόσμο του YouTube και του Spotify.

Βάσει της ανάλυσης συμπεραίνουμε τα εξής:

- ✓ Παλιότερα οι ακροατές έπρεπε να συντονίζονται μια συγκεκριμένη ώρα μπροστά από το ραδιόφωνό τους, σε αντίθετη περίπτωση έχαναν την εκπομπή. Σήμερα, ο εκάστοτε ακροατής επιλέγει εκείνος την ώρα της ημέρας που θα ακούσει το υλικό που επιθυμεί. Μπορεί τη μια στιγμή να ακούσει τη θεία Λένα της δεκαετίας του 1930, να περάσει στον Παραμυθά των αρχών της δεκαετίας του 1980 και, στο τέλος, να ακούσει ένα podcast της Λένας Πλάτωνος από το 2021.
- ✓ Ο ακροατής έχει, επίσης, τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ ήχου ή/και βίντεο, καθώς του παρέχονται και δυνατότητες βελτιστοποίησης της ποιότητας του ήχου ή του βίντεο (ανάλυση 4K, αναπαραγωγή ήχου είτε 160 είτε 320 κιλομπάιτ ανά δευτερόλεπτο κ.λπ.).
- ✓ Η θεία Λένα, μπορούμε να πούμε, ότι είχε το «μονοπώλιο» της αφήγησης παραμυθιών. Ήταν η μόνη αφηγήτρια παραμυθιών στον μοναδικό ραδιοφωνικό σταθμό της Ελλάδας. Αντιθέτως, σήμερα, υπάρχει πληθώρα επιλογών ανάλογα με την ηλικία, τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα του κάθε παιδιού.
- ✓ Μια βασική διαφοροποίηση είναι η πρόσβαση που έχει ο ακροατής του παραμυθιού. Οι εκπομπές αφήγησης παραμυθιών μεταδίδονταν από τους ραδιοφωνικούς σταθμούς δωρεάν και ο καθένας είχε πρόσβαση σε αυτές. Σήμερα και οι πλατφόρμες YouTube και Spotify δύνανται να λειτουργήσουν δωρεάν, ωστόσο παρέχουν περισσότερες παροχές στην περίπτωση που υπάρχει κάποια μηνιαία συνδρομή. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση συνδρομής ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να βλέπει ή να ακούει το υλικό χωρίς την παρεμβολή διαφημίσεων, με καλύτερη ποιότητα ήχου.

Μπορεί επίσης να αποθηκεύει το υλικό και να το ακούει όποτε θέλει ακόμη και αν δεν είναι, εκείνη τη στιγμή, συνδεδεμένος στο διαδίκτυο.

- ✓ Το κεφάλαιο «Ο αφηγητής και το κοινό του» του βιβλίου της Μ. Καπλάνογλου (2015) προσφέρει τροφή για σκέψη ως προς τη συγκεκριμένη σχέση. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει μεγάλη και ποιοτική, θα λέγαμε, διαφορά στην επαφή μεταξύ του αφηγητή και του ακροατή/ών του παραμυθιού στην περίπτωση της διαμεσολαβημένης από την τεχνολογία αφήγησης: πρώτον, η οικειότητα του χώρου και των προσώπων έναντι της αποκλειστικά ακουστικής επαφής στη ραδιοφωνική αφήγηση και οπτικοακουστικής επαφής στις άλλες μορφές (τηλεόραση και Διαδίκτυο). Η αίσθηση ότι ο αφηγητής/η αφηγήτρια δεν απευθύνεται μόνο σε σένα αλλά σε ένα τεράστιο κοινό και επιπλέον δεν έχει κανένα παιδί από το κοινό τη δυνατότητα να θέσει ερωτήματα, να σχολιάσει και να εκφράσει την ανταπόκρισή του. Δεύτερον, ο ίδιος ο αφηγητής/η αφηγήτρια χάνει αυτό το σπουδαίο κομμάτι της ανατροφοδότησης από το ακροατήριο και έτσι η πράξη της αφήγησης καθίσταται απρόσωπη, κατά κάποιο τρόπο.
- ✓ Η δυνατότητα σχολιασμού ενυπάρχει στην περίπτωση των αφηγήσεων μέσω του Διαδικτύου, ωστόσο αφορά τις ηλικιακές ομάδες που μπορούν να αρθρώσουν λόγο στο Διαδίκτυο και όχι τα μικρά παιδιά, που είναι η κρισιμότερη ομάδα-στόχος.
- ✓ Η χρήση της γλώσσας μέσω του ραδιοφώνου και των άλλων μέσων είναι η καθιερωμένη Κοινή Νεοελληνική. Η ζωντανή αφήγηση παραμυθιού στην ύπαιθρο χώρα, όμως, σέβεται τις τοπικές ιδιομορφίες και παραλλαγές, τόσο της γλώσσας, όσο και της αφηγούμενης ιστορίας.
- ✓ Η περίπτωση της επί πληρωμή παροχής υπηρεσίας αφήγησης παραμυθιών υποβιβάζει την πρακτική της αφήγησης σε εμπορικό προϊόν εν αντιθέσει προς την πράξη αγάπης και προσφοράς που συνιστούσε η συγκεκριμένη πρακτική στο παρελθόν.

Επομένως, καθίσταται σαφές ότι η κοινωνική-πολιτισμική πρακτική της αφήγησης ενός παραμυθιού συνεχίζει να υφίσταται παρά τις διαφοροποιήσεις. Η ανάγκη του παραμυθιού είναι διαχρονική και αφορά και τα παιδιά και τους ενήλικες. Έτσι, από τις παλαιότερες εποχές και την mother – goose (ηλικιωμένη γυναίκα που αφηγείται ιστορίες δίπλα στο τζάκι), πραγματοποιήθηκε (για τον ελληνικό χώρο) επιτυχώς το πέρασμα στο ραδιόφωνο με τη θεία Λένα και στη συνέχεια στην

τηλεόραση με τον Παραμυθά και το Εδώ Λιλιπούπολη. Η πρακτική της ακρόασης μπορεί να υποσκελίστηκε από την παντοκρατορία της εικόνας, ωστόσο δεν εξαλείφθηκε πλήρως. Δύναται να υποστηριχθεί πως το Spotify και ανάλογες πλατφόρμες αναπαραγωγής ήχου φέρνουν και πάλι στο προσκήνιο την κοινωνική πρακτική της ακρόασης παραμυθιών. Φυσικά, θα είναι πολύ ενδιαφέρουσα η παρατήρηση της επόμενης μετάπλασης της πρακτικής της ακρόασης με την περαιτέρω εξέλιξη της τεχνολογίας, φαινόμενο που, σίγουρα, θα μελετηθεί από τους λαογράφους.

Etik Beyan/Ethical Declaration

Çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

In this study, all the rules stated in the “Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive” were followed.

Etik Kurul Onayı/ Ethics Committee Approval

Araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

The author declare that the research is one of the studies that does not require ethical committee approval.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı/Conflict of Interest and Funding

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

No conflict of interest and funding has been declared by the author.

Βιβλιογραφία

- Bausinger, H. (2009). *Ο λαϊκός πολιτισμός στον κόσμο της τεχνολογίας* (Μ. Καπλάνογλου & Α. Κοντογιώργη, Μεταφρ.). Εκδόσεις Πατάκη.
- Καπλάνογλου, Μ. (2015). *Παραμύθι και αφήγηση στην Ελλάδα μια παλιά τέχνη σε μια νέα εποχή*. Εκδόσεις Πατάκη.
- Κατσαδώρας, Γ. (2013). Η επιστήμη της λαογραφίας στη σύγχρονη τεχνολογική εποχή. Στο Γ. Κόκκινος & Μ. Μοσκοφόγλου - Χιονίδου (Επιμ.), *επιστήμες της εκπαίδευσης από την ασθενή ταξινόμηση της παιδαγωγικής στη διεπιστημονικότητα και τον επιστημονικό υβριδισμό*. Ταξιδευτής.
- Λουκάτος, Δ. Σ. (2015). *Εισαγωγή στην ελληνική λαογραφία*. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Lüthi, M. (2018). *Το λαϊκό παραμύθι ως ποίηση αισθητική και ανθρωπολογία* (Ε. Κατρινάκη, Μεταφρ.). Εκδόσεις Πατάκη.

- Μερακλής, Μ. Γ. (2004). *Λαογραφικά ζητήματα*. Εκδόσεις Καστανιώτη & Διάττων.
- Μερακλής, Μ. Γ. (2011). *Ελληνική λαογραφία κοινωνική συγκρότηση, ήθη και έθιμα, λαϊκή τέχνη*. Ινστιτούτο του Βιβλίου - Α. Καρδαμίτσα.
- Πολίτης, Ν. Γ. (1909). *Λαογραφία*. Λαογραφία (1).

Δικτυογραφία

- Αφιέρωμα στη “Θεία Λένα” από το αρχείο ραδιοφωνίας της EPT [Video]. ERT. <https://www.ert.gr/ert-arxeio/antigoni-metaxa-16-oktovriou-1971/?fbclid=IwAR1IvNusP7DeGRc2yJb5kFZCSJqcy3nHedL-77D6IZF7FS-76EfrAQMLM-U>
- Αφιέρωμα στη «Θεία Λένα» (Χωρίς ημερομηνία) [Video]. ERT. <https://archive.ert.gr/90444/>
- Akarvel. *Home* [Youtube Channel]. Retrieved January 25, 2022 from https://www.youtube.com/watch?v=5zk9YEDVWmw&ab_channel=akarvel
- Cretastorm (Host). (2014, 25 Ιανουαρίου). Τα παραμύθια της cretastorm [Audio podcast episode]. <https://open.spotify.com/show/14SkrDQItbJnCishcuwJcP>
- Greek Fairy Tales. *Home* [Youtube Channel]. Retrieved January 25, 2022 from <https://www.youtube.com/c/GreekFairyTales>
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα οι ψαράδες Ειδύλλια Θεοκρίτου* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=UXEplEP7I4Q&list=PLBbW0yQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=8&ab_channel=Hot aHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα η κοιμισμένη βασιλοπούλα* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=sRTqulWkF68&list=PLBbW0yQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=1&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα η κοκκινοσκουφίτσα* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=tZLE74OtLKI&list=PLBbW0yQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=2&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα η σταχτοπούτα* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=m3xxUfOZQTY&list=PLBbW0yQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=4&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα μαγική σκούπα* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=beuMjx90mNk&list=PLBbW0yQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=3&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα ο κοντορεβυθούλης* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=kIDj7CLLDlg&list=PLBbW0yQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=7&ab_channel=HotaHota13

- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα ο παπουτσωμένος γάτος* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=rqLvakNJI5I&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=5&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα Ο Φασουλής και ο Περικλής* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=LuUAdBKkWwk&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=16&ab_channel=HotaHot a13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα τα 3 αρκουδάκια* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=A-n1KtL6DAM&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=9&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα τα δυο αδελφάκια* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=ugkJkfVYdnE&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=10&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα τα δυο βατραχάκια* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=9Ddu7lgGQ9w&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=11&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα τα τρία γουρουνάκια* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=-jghr-bXI9M&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=12&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα το αρκουδάκι στη βροχή* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=LKjVs5rFzCo&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=13&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα το άτακτο κατσικάκι* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=rI8-CbnCy_8&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=14&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα το λιοντάρι και το ποντίκι* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=KO27n6vOFEA&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=15&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ιανουαρίου). *Θεία Λένα χαζούλα η κότα* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=tDRCnaDt1Q0&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=6&ab_channel=HotaHota13
- Και Πάλι Παιδί. *Home* [Youtube Channel]. Retrieved January 25, 2022 from <https://www.youtube.com/channel/UC52btZ7KQO5WR4qzf231yTw/playlists>
- Κεχαγιόγλου, Ε. (2014, 17 Οκτωβρίου). Η Θεία Λένα συναντά τον Αίσωπο. *Το Βήμα*. <https://www.tovima.gr/2014/10/17/culture/i-theia-lena-synanta-ton-aiswpo/?f>

[bcid=IwAR16gcJHb7h86C6uOHe1iK3_go_NpBGPd7YH3RcAwbVTmR5udEAE
NRbZiRI](https://www.youtube.com/watch?v=b8n42b1fefw&list=PLD58FCECA0E39154D&index=28&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC)

Παιδική Γωνιά (2012, 13 Ιουνίου). *Γάτα, λιοντάρι και άνθρωπος* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=b8n42b1fefw&list=PLD58FCECA0E39154D&index=28&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC

Παιδική Γωνιά (2012, 13 Ιουνίου). *Ένα πολύ διδακτικό σποίχημα* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=Euq9UWeAEKE&list=PLD58FCECA0E39154D&index=30&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC

Παιδική Γωνιά (2012, 13 Ιουνίου). *Ένας άμυαλος γέρος* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=nk02UhBkINM&list=PLD58FCECA0E39154D&index=31&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC

Παιδική Γωνιά (2012, 13 Ιουνίου). *Ο παραμυθός - γάιδαρος και λύκος* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=UIM5eDrDCSc&list=PLD58FCECA0E39154D&index=28&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC

Παιδική Γωνιά (2012, 13 Ιουνίου). *Ο παραμυθός - ένα παράξενο θηρίο* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=mLA3UgzEIsk&list=PLD58FCECA0E39154D&index=29&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC

Παιδική Γωνιά (2012, 8 Ιουνίου). *Θεία Λένα - Πρωινό ζύπνημα (Τραγούδι)* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=gK86-qKQFTc&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC

Παιδική Γωνιά. *Home* [Youtube Channel]. Retrieved January 25, 2022 from https://www.youtube.com/channel/UCCIAFTnbGditzv9_7_7eumw

Petalouda1987 (2008, 17 Μαΐου). *Της γιαγιάς τα παραμύθια - Χαϊνίδες* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=FHagRQVt1-4&ab_channel=petalouda1987

Platonos L. (Host). (2014, 25 Ιανουαρίου). Παραμύθια με τη Λένα Πλάτωνος [Audio podcast episode]. https://open.spotify.com/show/1uMe0cd6lI3E_p2Yfv42rZy

Stakovios S (2011, 8 Δεκεμβρίου). *thia Lena yened* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=OjAjauumZKA&ab_channel=STAKOVIOSS

Vaping Teddy (2014, 11 Σεπτεμβρίου). *Εδώ Λιλιπούπολη - όλες οι εκπομπές* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=t1OPBz3nXd8&t=707s&ab_channel=VapingTeddy

Vivliografia

- Bausinger, H. (2009). *O laikos politizmos ston kozmo tis technologias* (M. Kaplanoğlu ke A. Kondogiorgi, Metafr.). Ekdosis Pataki.
- Kaplanoglu, M. (2015). *Paramithi ke afigisi stin Ellada mia palia techni se mia nea epochi*. Patakis Yayınları.
- Katsadoros, G. (2013). I epistimi tis laografias sti sigchroni technologiki epochi. Sto G. Kokkinos ke M. Moschofoğlu-Chionidu (Epim.), *epistimes tis ekpedefsis apo tin astheni taksinomisi tis pedagogikis sti diepistimonikotita ke ton epistimoniko ivridizmo*. Taksideftis.
- Lukatos, D. S. (2015). *Isagogi stin Elliniki laografia*. Morfotiko Idrima Ethnikis Trapezis.
- Lüthi, M. (2018). *To laiko paramithi os poiisi. aisthitiki ke anthropologia* (E. Katrinaki, Metafr.). Ekdosis Pataki.
- Meraklis, M. G. (2004). *Laografika zitimata*. Ekdosis Kastanioti & Diatton.
- Meraklis, M. G. (2011). *Elliniki laografia kinoniki sigkrotisi, ithi ke ethima, laiki techni*. Institutouto tu vivliu - A. Kardamitsa.
- Politis, N. G. (1909). *Laografia*. Laografia (1).

Diktiografia

- Afieroma sti "Thia Lena" apo to arhio tis radyofonas tis ERT* [Video]. ERT. <https://www.ert.gr/ert-arxeio/antigoni-metaxa-16-oktovriou-1971/?fbclid=IwAR1IvNusP7DeGRc2yJb5kFZCSJqcy3nHedL-77D6IZF7FS-76EfrAQMLM-U>
- Afieroma sti «Thia Lena»* (Horis imeromnna) [Video]. ERT. <https://archive.ert.gr/90444/>
- Akarvel. *Home* [Youtube Channel]. Retrieved January 25, 2022 from <https://youtube.com/@akarvel?feature=shared>
- Cretastorm (Host). (2014, 25 Ianouariou). Ta paramithia tis cretastorm [Audio podcast episode]. <https://open.spotify.com/show/14SkrDQItbJnCishcuwJcP>.
- Greek Fairy Tales. *Home* [Youtube Channel]. Retrieved January 25, 2022 from <https://www.youtube.com/c/GreekFairyTales>
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena hazoula i kota* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=tDRCnaDt1Q0&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=6&ab_channel=HotaHota13

- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena i kimismeni vasilopoula* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=sRTqulWkF68&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=1&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena i kokkinoskoufita* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=tZLE74OtLKI&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=2&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena i psarades idillia Theokritou* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=UXEplEP7I4Q&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=8&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena i stahtopouta* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=m3xxUfOZQTY&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=4&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena magiki skoupa* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=beuMjx90mNk&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=3&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena o Fasoulis ke o Periklis* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=LuUAdBKkWwk&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=16&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena o kontorevithoulis* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=kIDj7CLLDlg&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=7&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena o papoutsomenos gatos* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=rqLvakNJI5I&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=5&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena ta 3 arkoudakia* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=A-n1KtL6DAM&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=9&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena ta dio adelfakia* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=ugkJkfVYdnE&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=10&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena ta dio vatrahakia* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=9Ddu7lgGQ9w&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=11&ab_channel=HotaHota13

- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena ta tria gourounakia* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=-jghr-bXI9M&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=12&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena to arkoudaki sti vrohi* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=LKjVs5rFzCo&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=13&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena to atakto katsikaki* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=rI8-CbnCy_8&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=14&ab_channel=HotaHota13
- HotaHota13 (2020, 7 Ianouariou). *Thia Lena to liontari ke to pontiki* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=KO27n6vOFEA&list=PLBbWOyQFJRenXGGnLsZwricwNi-EID6Oj&index=15&ab_channel=HotaHota13
- Ke Pali Pedi. *Home* [Youtube Channel]. Retrieved January 25, 2022 from <https://www.youtube.com/channel/UC52btZ7KQO5WR4qzf231yTw/playlists>
- Kehayoglou, E. (2014, 17 Oktovriou). *Í Thia Lena sinanta ton ezopo. To Vima*. https://www.tovima.gr/2014/10/17/culture/i-theia-lena-synanta-ton-aiswpo/?fbclid=IwAR16gcJHb7h86C6uOHclIK3_go_NpBGPd7YH3RcAwbVTmR5udEAE_NRbZiRI
- Pediki Gonia (2012, 13 Iouniou). *Ena poli didaktiko stihima* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=Euq9UWeAEKE&list=PLD58FCECA0E39154D&index=30&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC
- Pediki Gonia (2012, 13 Iouniou). *Enas amialos geros* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=nk02UhBkINM&list=PLD58FCECA0E39154D&index=31&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC
- Pediki Gonia (2012, 13 Iouniou). *Gata, liontari kai anthropos* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=b8n42b1fefw&list=PLD58FCECA0E39154D&index=28&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC
- Pediki Gonia (2012, 13 Iouniou). *O paramithas - ena parakseno therio* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=mLA3UgzEIsk&list=PLD58FCECA0E39154D&index=29&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC
- Pediki Gonia (2012, 13 Iouniou). *O paramithas - gaydaros ke likos* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=UIM5eDrDCSc&list=PLD58FCECA0>

[E39154D&index=28&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC](https://www.youtube.com/watch?v=gK86-qKQFTc&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC)

Pediki Gonia (2012, 8 Iouniu). *Thia Lena - Proino Ksipnima (Tragudi)* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=gK86-qKQFTc&ab_channel=%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%93%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%AC

Pediki Gonia. *Home* [Youtube Channel]. Retrieved January 25, 2022 from https://www.youtube.com/channel/UCCIAFTnbGditzv9_7_7eumw

Petalouda1987 (2008, 17 Mayou). *Tis yayas ta paramithia - Haynides* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=FHagRQVt1-4&ab_channel=petalouda1987

Platonos L. (Host). (2014, 25 Ianuariou). Paramithia me ti Lena Platonos [Audio podcast episode]. https://open.spotify.com/show/1uMe0cd6lI3E_p2YfV42rZy

Stakovios S (2011, 8 Dekemvriou). *thia Lena yened* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=OjAjauumZKA&ab_channel=STAKOVIOSS

Vaping Teddy (2014, 11 Septemvriou). *Edo Lilipoupoli - oles i ekpombes* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=t1OPBz3nXd8&t=707s&ab_channel=VapingTeddy